

Malatya Kentsel Tasarım Rehberi

Yayına Hazırlayan

ON Tasarım Kentsel Tasarım Ltdi Şti.

Grafik, Sayfa Tasarımı

Asena Sonbay

Kapak Tasarımı

Asena Sonbay

Kapak Görseli

Asena Sonbay

Bu yayının tüm yayın hakları T.C. Malatya Büyükşehir Belediyesine aittir. Yayının tamamı ya da bir bölümü hiçbir biçimde ticari amaçlı çoğaltılıp satılamaz. Bu yayında yer alan hiçbir metin veya görsel, kaynak belirtilmediği müddetçe kullanılamaz.

Mayıs 2024

İnsanoğlu olarak halen gelmiş olduğumuz bilgi ve teknoloji seviyesine rağmen, doğal afetlere neden olabilen deprem, sel, çığ düşmesi ve heyelan gibi doğal olayların oluşumu üzerinde herhangi bir etkiye sahip olamadığımız açıktır. Özellikle bunların önlenmesi açısından insanoğlunun yapabileceği hiç bir şey yoktur. Günümüzde ve gelecekte afetler karşısında yapılabilecek en etkili ve tek hareket, bu afetlerin etkilerinden kurtulmak veya bunların toplum üzerindeki etkilerini en aza indirmek için araştırmalar yapmak, planlar geliştirmek ve bunları uygulamaya koymaktır.

Afetten kaynaklı riskler kentlerin yalnızca tehlike kaynaklarına yakınlıklarından kaynaklanmamaktadır. Yapı sağlamlığının yanında yerleşim düzeni ve dokusu, altyapı ve açık alan yetersizlikleri, bir afet sonrasında hemen kullanılması gereken hastane, okul, spor salonları, itfaiye, haberleşme sistemleri, afet yönetim merkezleri gibi kritik tesislerin mekânsal dağılımı ve bir sistem oluşturmaması gibi çok sayıda fiziki, sosyal, çevresel ve toplumsal etkenler de afet etkileri konusunda etkili olmaktadır.

Dolayısıyla, afetlerin kendilerine özgü oluşan etki ve sonuçlarına göre yeniden yapılanma için planlama, afete uğrayan nüfusun hızla iyileştirilmesinde öncelikli bir girdi olarak değerlendirmeler yapılması ve Malatya kentinin de yaşadığı bu büyük deprem afetinin ekonomik ve sosyal sistemi kesintiye uğratarak yarattığı psikolojik etkinin en aza indirilmesi konuları temel sorun olarak ele alınmıştır.

**T.C. MALATYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE
BAŞKANLIĞI**

Latif OKYAY

Malatya Büyükşehir Belediye Başkanlığı,
Genel Sekreteri

Seyithan TEKİN

İmar ve Şehircilik Daire Başkanı /
Şehir Plancısı

Gökçek BOYRAZ

Kültür Varlıkları Şube Müdürü /
Yüksek Mimar

Akif ALAN

Şehir Plancısı

Sibel TEKİN YAVUZ

Mimar

**ON TASARIM KENTSEL
TASARIM LTDİ ŞTİ.**

Proje Ekibi

Dr. Oktan NALBANTOĞLU

Koordinatör, Peyzaj Mimarı

Ferdi İNANLI

Y. Peyzaj Mimarı/ Kentsel Tasarımcı

Asena SONBAY

Peyzaj Mimarı

Semih SÖPÇELER

Peyzaj Mimarı

PROJE DANIŞMANLARI

Hatice KARACA

Peyzaj Mimarı, Bilkent Üniversitesi Kentsel
Tasarım ve Peyzaj Mimarlığı Öğretim
Üyesi

Mehmet Nazım ÖZER

Şehir Plancısı

Ufuk ERTEM

Mimar

Redife KOLÇAK

Peyzaj Mimarı

PROJE DESTEK EKİBİ

Emrullah TANIK

Mimar

Ayşe Demir

Peyzaj Mimarı ve Kentsel Tasarımcı

Hazırlanan bu çalışma; T.C. Malatya Büyükşehir Belediye Başkanlığı ve ON Tasarım Kentsel Tasarım Ltd. Şti. işbirliği ile gerçekleştirilmiş olup, proje süresince desteklerini esirgemeyen İnönü Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümüne, Malatya Büyükşehir Belediye Başkanlığı personeline teşekkür ederiz.

Bu kitapta yer alan ve kaynağı belirtilmeyen görseller, Malatya Büyükşehir Belediyesine (uydu görüntüleri ve panoramik görüntüler) ve proje ekibine (diğer görseller) aittir.

İçindekiler

Bölüm 1 Malatya Kentsel Tasarım Rehberi	2
1. Rehberin Hazırlanma Amacı	3
2. Rehberin Kapsamı	5
2.1. Rehber Kimler İçindir?	8
3. Rehberin Yasal Dayanağı	9
4. Rehberin Uygulanması ve Denetlenmesi	11
4.1. Rehberin Organizasyonu	12
Bölüm 2 Bağlamı Anlamak: Bağlama Dair Değerler	14
1. Doğal Bağlam	15
2. Doğal Bağlam	15
2.1. Yeşil Sistem	16
2.2. Mavi Sistem	19
2.3. Bitki Varlığı	21
3. Tarihsel Bağlam	27
4. Fiziksel/ Mekansal Bağlam	30
4.1. Kentsel Gelişim- Planlama ve Tasarım Bağlamı	30
5. Sosyal ve Kültürel Bağlam	43
6. Malatya Kent Merkezinin Sembolik ve Kimlik Bağlamında İncelenmesi	45
6.1. Çarşı/ Pasaj/ Avlu Tipolojileri	45
6.2. Meydanlar	51
6.3. Yeşil Alanlar	53
Bölüm 3 Kentsel Tasarım Rehberine Yön Vermek	54
1. Amaç 1: İklim Ve Coğrafyaya Duyarlı Bir Yaklaşım	56
1.1. İlkeler	57
1.2. Evrensel Tasarım Yaklaşımları	58
1.3. Eylemler/ Araçlar	60
2. Amaç 2: İnsan Odaklı Kamusal Mekan	63
2.1. İlkeler	64
2.2. Evrensel Tasarım Yaklaşımları	65
2.3. Eylemler/ Araçlar	66
3. Amaç 3: Bütüncül Kamusal Açık Alan	68
3.1. İlkeler	69
3.2. Evrensel Tasarım Yaklaşımları	72
3.3. Eylemler/ Araçlar	72
4. Amaç 4: Yaya Öncelikli Ulaşım Modeli	74
4.1. İlkeler	75
4.2. Evrensel Tasarım Yaklaşımları	76
4.3. Eylemler/ Araçlar	77

İçindekiler

5. Amaç 5: Özgün Değerleri Korumak/Canlandırmak	79
5.1. İlkeler.....	81
5.2. Evrensel Tasarım Yaklaşımları	83
5.3. Eylemler/ Araçlar	83
Bölüm 4 Kentsel Tasarım Rehberi	85
1. Ulaşım & Dolaşım	86
1.1. Yaya	87
- Ölçüler	87
- Elemanlar / Bileşenler	88
1.2. Toplu Taşıma	89
- Ölçüler	89
- Elemanlar / Bileşenler	90
1.3. Bisiklet	91
- Ölçüler	91
- Elemanlar / Bileşenler	92
1.4. Özel Araç	93
- Ölçüler	93
- Elemanlar / Bileşenler	94
1.5. Servis Yolları	95
- Ölçüler	95
1.6. Kavşaklar.....	96
- Elemanları	96
1.7. Trafik Yavaşlatma Yöntemleri	97
-Elemanları	98
2. Açık Alanlar	100
1.1. Sokaklar.....	101
- Sokak Tipleri ve Sınıflandırılması	102
1.2. Meydanlar.....	135
- Avlu Meydan	137
- Lineer/ Çizgisel Meydan Pasajları.....	140
- Mahalle Meydanı.....	143
- Kent Meydanı	146
1.3. Yeşil Alanlar.....	149
- Cep Parkı.....	151
- Mahalle Parkı	154
- Kent Parkı	157
- Yeşil Koridor.....	160
- Avlu Park	163
- Çizgisel Park	165
3. Malzemeler	168
4. Kent Mobilyaları	178
5. Bitki Materyali	184
6. Sokak - Bina İlişkisi	193
6.1. Zemin Kat Mimari Cephe Tipolojileri	194
6.2. Tabela ve Tanıtım Panoları İçin Genel İlkeleri	201

Giriş

Ülkemiz; tektonik oluşumu, jeolojik yapısı, topografyası ve meteorolojik özellikleri nedeni ile çeşitli doğal tehlikeleri barındıran bir coğrafya üzerinde bulunmaktadır. Bu nedenle yerleşmelerimiz, başta deprem olmak üzere, heyelan, sel, erozyon, kuraklık, yangınlar, kaya ve çığ düşmesi gibi tehlikeler ile karşı karşıya kalmış ve kalmaya da devam edecektir. Kahramanmaraş Depremleri olarak anılan ve 6-7 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen depremler ile başta Malatya olmak üzere on bir ilimizi kaplayan coğrafya içerisinde büyük ölçüde can ve mal kayıpları yaşanmıştır.

Kahramanmaraş merkezli depremler, Malatya ilinde önemli hasarlara neden olmuştur. İl genelinde yaklaşık 34 bin bina, yani toplam bina stokunun %19,3 yıkılmış veya ağır- orta derecede hasar görmüştür. Bu binalar, toplamda 106 bin bağımsız birimi barındırmakta olup, toplam birimlerin %30,8'i depremlerden olumsuz etkilenmiştir.

Depremlerden en çok etkilenen ilçe merkezleri arasında Hatay'ın Antakya ve Defne ilçeleri ile Adıyaman'ın merkez ilçesi yer almaktadır. Bu bölgelerde hasar oranları sırasıyla %50 ve %30 olarak tespit edilmiştir. Malatya'da ise en yüksek hasar oranları Battalgazi ve Yeşilyurt ilçelerinde görülmüştür. Bu ilçelerdeki binaların %74,77'si, yani 83.684 bina yıkılmış veya ağır- orta derecede hasar görmüştür. Malatya kent merkezinde bulunan 111.919 binanın 18.695'i yani %16,71'i yıkılmıştır. Kent merkezindeki 359.789 bağımsız birimden ise 83.448'i, yani %23,2'si yıkılmıştır. (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı)

Başka bir deyişle afet bir olayın kendisi değil, doğurduğu sonuçtur.

İnsanoğlu olarak halen gelmiş olduğumuz bilgi ve teknoloji seviyesine rağmen, doğal afetlere neden olabilen deprem, sel, çığ düşmesi ve heyelan gibi doğal olayların oluşumu üzerinde herhangi bir etkiye sahip olamadığımız açıktır. Özellikle bunların önlenmesi açısından insanoğlunun yapabileceği hiç bir şey yoktur. Günümüzde ve gelecekte afetler karşısında yapılabilecek en etkili ve tek hareket, bu afetlerin etkilerinden kurtulmak veya bunların toplum üzerindeki etkilerini en aza indirmek için araştırmalar yapmak, planlar geliştirmek ve bunları uygulamaya koymaktır.

Afetten kaynaklı riskler kentlerin yalnızca tehlike kaynaklarına yakınlıklarından kaynaklanmamaktadır. Yapı sağlamlığının yanında yerleşim düzeni ve dokusu, altyapı ve açık alan yetersizlikleri, bir afet sonrasında hemen kullanılması gereken hastane, okul, spor salonları, itfaiye, haberleşme sistemleri, afet yönetim merkezleri gibi kritik tesislerin mekânsal dağılımı ve bir sistem oluşturmaması gibi çok sayıda fiziki, sosyal, çevresel ve toplumsal etkenler de afet etkileri konusunda etkili olmaktadır.

Dolayısıyla, afetlerin kendilerine özgü oluşan etki ve sonuçlarına göre yeniden yapılanma için planlama, afete uğrayan nüfusun hızla iyileştirilmesinde öncelikli bir girdi olarak değerlendirmeler yapılması ve Malatya kentinin de yaşadığı bu büyük deprem afetinin ekonomik ve sosyal sistemi kesintiye uğratarak yarattığı psikolojik etkinin en aza indirilmesi konuları temel sorun olarak ele alınmıştır.

• AFAD (2023), 06 Şubat 2023 Pazarcık (Kahramanmaraş) Mw 7.7 Elbistan (Kahramanmaraş) Mw 7.6 Depremlerine İlişkin Ön Değerlendirme Raporu. Ankara. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı.

Bu nedenle iyileştirme ve yeniden yapılanma programları yalnızca somut olan durumların değiştirilmesinin bir yolu olarak değil aynı zamanda doğrudan görünür olmayan yönetsel, sosyal ve ekonomik sistemlerin insanların refahını ve psikolojisini güçlendirmesini sağlayacak şekilde yeniden planlanmasını da kapsayan çalışma yöntemleri belirlenmiştir.

Türkiye’de afet sonrası yapılacak kentsel yenileme uygulamalarında, mevzuat kapsamında planlama çalışmaları yürütülmektedir. Büyük bir deprem yıkımı sonrasında bir kentte yapılacak planlama çalışmalarının, sadece bir plan yenileme çalışması olarak görülmemesi gerekmektedir. Yaşanan depremin büyüklüğünü ve yarattığı yıkımı göz önüne alarak farklı stratejiler izlenmelidir.

Deprem sonrasında Malatya kent merkezindeki nüfusun önemli bir kısmı bölgeyi terk etmiş ve kentteki gündelik yaşam rutinini yitirmişse çok yönlü bir yönetsel müdahale ve yeni bir planlama yaklaşımı ortaya konmalıdır. Bu yaklaşımın temelinde planlama sürecinin aceleye getirilmeden, kentsel tasarım ve kentsel tasarım rehberleri ile birlikte bütüncül olarak ele alınarak uygulama çalışmaları yürütülmelidir. Bu bakış açısıyla Malatya’nın deprem sonrası planlama süreci, kentsel tasarım projeleri ve rehberleri odağında yürütülmektedir. Bu yaklaşım deprem bölgesi için örnek bir kentsel yeniden gelişme deneyimi sunmaktadır.

Bu yaklaşımın temeli, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca “Şehircilikte Yeni Vizyon” teması ile 2018 yılında düzenlenen Şehircilik Şûrası ile atılmıştır. Şehircilik Şûrası’nın ana teması olan “Türkiye’nin yeni şehirleşme vizyonu” katılımcı bir şekilde belirlenmiştir. Yeni şehirleşme vizyonunun odağında ise ‘Şehirlerimizde Kimlik, Planlama ve Tasarım’ bulunmakta ve “Yaşanabilir Çevre ve Kimlikli Mekânlar” oluşturma stratejisi doğrultusunda, her şehrin tarihi ve özgün mimari dokusuna uygun “Kentsel Tasarım Rehberleri”nin hazırlanmasına ilişkin politikalar belirlenmiştir. Bu çalışmalar ışığında hazırlanan “Yerel Yönetimler İçin Kentsel Tasarım Rehberi Hazırlama El Kitabı” ile ülkemizde yerel yönetimlerce kentsel tasarım rehberlerinin hazırlanması ve uygulanmasının yaygınlaştırılması hedeflenmiştir.

Doğal afetler ve özellikle deprem konulu kentsel yenileme çalışmalarında ve uygulamalarında gündemde olan temel kavramlar aşağıdaki üç başlıkta sıralanabilir;

“Dirençli kentler” başlığı altında, mekânsal kurgunun etkileri üzerinde durulmaktadır. Afete dirençli mekanların varlığı, afete dirençli toplumların oluşması için güvenli açık alanlar, stratejik alanların/ binaların varlığı, afet yönetim becerisi/ kapasitesi, alt yapının yeterli ve güçlü olması önemlidir. Diğer önemli bir nokta da şüphesiz afet sonrası gerçekleştirilecek planlama ve tasarım çalışmalarında sadece kentlerin her türlü riske karşı dirençli bir yapıya kavuşturulmalarına odaklanılmakta, kentlerin sosyal ve kültürel kimlikleri dikkate alınmamaktadır. Bu nedenle kentlerin sosyal ve kültürel kimlikleri dikkate alınarak dirençli hale getirilmesi günümüz planlama çalışmalarının temelini oluşturmaktadır.

“Kentsel yaşam kalitesi”, kentsel yenileme, her kentin kendi öz niteliklerine ve yerel ortak ihtiyaçlarına göre ele alınması gereken bir süreci içermek durumundadır. Bu nedenle vizyoner ve teknolojik gelişmeleri de gözetenek gerçekleştirecek planlama çalışmalarında “kentsel yaşam kalitesi”ni artırmak temel amaç haline gelmelidir.

Üçüncü önemli kavram **“Mekânsal ve yaşamsal kimlik”** başlığında ise kaybedilen veya zarar gören somut ve soyut kültürel miras öğelerinin tespit edilmesi, yaşatılması, sosyo-kültürel zenginliklerin kaybedilmemesi amacıyla sosyal yaşamın korunması gerektiği ele alınmaktadır. Bu öğelerin hepsi bir arada kentsel kimliği oluşturmaktadır. Kentin ve kentlilerin kentsel fonksiyonların ve yaşamın devamlılığını sağlayacak uyum yeteneğine sahip planlama ve tasarım çalışmaları yanında Kentsel Tasarım Rehberi de önemli yer tutmaktadır.

Sıralanan bu üç önemli faktör, günümüzde özellikle afet (deprem, sel, yangın vs) riski taşıyan bölgeler için çok önemlidir. 6 Şubat depremi sonrası önerilen bilimsel tüm yaklaşımlar söz konusu üç faktörün önemini bir kez daha gözler önüne sermektedir. Bu bağlamda, Malatya kent merkezinde geliştirilecek “Kentsel Yenileme Yaklaşımı” nda;

- Dirençli yerleşme
- Kentsel yaşam kalitesi
- Mekânsal ve Yaşamsal Kimlik

kavramları bu çalışmanın başlangıcını oluşturmaktadır.

6 Şubat Depremi’nden sonra ise yerleşmelerdeki “yıkılmış bölgeler”, “boş parseller” ve “boşalan mahalleler” kapsamında yeniden yapılanma süreçlerinin yeni planlama ve tasarım yaklaşımlarıyla ele alınma zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda deprem bölgesindeki “yeniden yerleşim”, “yeni yerleşim” ve “yeni yerleşme düzeni” kavramları ağırlık kazanmış olup fiziki planlama ve tasarım konuları da “deprem sonrası imar”, “afet sonrası planlama ve kentsel tasarım” başlıklarıyla ele alınmıştır. Dünyada aynı süreçleri yaşayan birçok ülkede de “dayanıklı kent”, “dirençli kent” (resilient city) yaklaşımları ile yerleşimler afet sonrası yapılanma sürecinde, yeniden canlandırarak gündelik hayata döndürülmeye çalışılmıştır. Bu yaklaşımın uygulamasında ise her yerleşmenin kendi öz nitelikleri ve ihtiyaçları ön planda olmaktadır.

Ancak Deprem sonrası yeniden yapılanma sürecinde bulunan bölgede, yaşanan mevcut sorunların çözümü ve imkanların kullanılmasına yönelik tasarım prensipleri yukarıda belirlenen üç kavram ve politikalar ışığında şekillendirilmiştir. Kabul edilen temel yaklaşım, bölgenin dinamiklerine yerel bir yanıt niteliği taşımaktadır.

Bu bakış açısından hareketle çalışma kapsamında yeni yerleşimlerin planlamasında aşağıdaki konular rehberin vazgeçilmezleri olarak belirlenmiştir;

- Kamu yararını önceleştirme, doğal ve kültürel varlıkları koruma,
- Mekânsal ve kültürel birikimleri kent yaşamının bir parçasına dönüştürme,
- Yeniden üretilecek yerleşmelerin işlevini ve yapısını geliştirme, sürdürme ve ilişkilerini kurma,
- Sosyal ve kentsel kimliğini kaybetmeyen dirençli yerleşme oluşturma,
- Kentsel yaşam kalitesini artırmaya yönelik uygulamalar.

Bu bağlamda kentsel tasarım rehberi modeli çalışması; mekânsal, doğal, sosyo-kültürel ve ulaşım olmak üzere dört temel eksen üzerinden çeşitli hedeflere ulaşmayı amaçlamaktadır.

Şüphesiz yeni yerleşim alanlarının planlanması, kentsel gelişme açısından önemli fırsatları da beraberinde getirmektedir. Bu süreci bir avantaj haline getirebilmek için, bölgenin kentsel niteliğinin artırılması/iyileştirilmesi, kente hizmet verecek yeni sosyal altyapı ve açık yeşil alan kullanımların nitelik ve nicelik olarak geliştirilmesi ve kent merkezinin diğer mahallelerle daha fazla bütünleşmesine ve etkileşim halinde bulunmasına katkı sağlayacak bir yapının kurulması önemlidir.

Tasarım Rehberi Modeli <-----	Eylem Araçları
Mekansal Tasarım Özelliklerinin Belirlenmesi ----->	• Yaşam standartlarının korunması ve geliştirilmesi, • Mekânsal planlama ve yeşil altyapı sistemleri ile güçlendirilmesi, • İnsan ve yaya odaklı ilkelerin benimsenmesi, • Kentsel planlama, kentsel tasarım, mimarlık, peyzaj mimarlığı ve altyapı mühendisliği uygulamalarının kentsel tasarım rehberi ile birlikteliği ve uyumunun sağlanması, • Erişilebilir ve yeterli açık ve yeşil alan sistemleri sirkülasyon sistemlerinin düzenlenmesi, • Doğal kaynaklar üzerinde var olan baskının azaltılması,
Doğal Tasarım Özelliklerinin Belirlenmesi ----->	• Yenilenebilir enerjinin kentsel mekânda üretilmesi, • Kent ile ekosistem arasında sağlıklı bir bağ kurgusunun oluşturulması,
Sosyo-kültürel Kimliğin Belirlenmesi ----->	• Kent kimliğinin korunması, • Kentsel yaşamın güçlendirilmesi ve kentsel yaşam standartlarını artırılması,
Ulaşım Altyapısı ----->	• Hareketliliğin artırılması, • Erişilebilirliğin artırılması, • Kullanılacak kentsel donatılar ile yaşam konforunun artırılması, • Alternatifli ulaşım sistemlerinin geliştirilmesi (toplu taşıma, bisiklet kullanımı, yürünebilirlik).

Sonuç olarak afete duyarlı planlama ve kentsel tasarım yaklaşımının temel amacı; kent planlamasının sağlıklı, güvenli, yaşanabilir bir kentsel çevre oluşturması için sorun çözücü, dinamik bir süreç olarak tasarlanması ve risk azaltıcı önlemlerin alındığı planlama ve tasarım süreci ile birlikte hazırlanacak Tasarım Rehberlerinin hazırlanmasıdır.

Afet sonrası yeniden yapılanma çalışmaları genellikle afete uğramış şehrin fiziksel ve ekonomik yeniden yapılanması üzerine odaklanmış, yeniden yapılanma sosyal yeniden yapılanmayı da kapsayan kapsamlı ve çok yönlü bir süreç olarak ele alınmış, afet sonrası yeniden yapılanma dinamiklerinin anlaşılabilmesi için sosyo - mekânsal araştırmalar yapılması temel ilke olarak benimsenmiştir. İnsan ve yer ilişkisinde doğduğumuz, büyüdüğümüz, yaşadığımız ve çalıştığımız yerlerle geliştirilen “bağlar” çerçevesinde geliştirilen fiziksel çevrelere karşı bireysel geliştirilen bilişsel ve duyuşsal kavrayışlar göz ardı edilmeden, olası sosyal ve psikolojik sorunların da azaltılabilmesini sağlayacak prensiplerin belirleneceği bir kentsel tasarım rehberi hazırlanması önemsenmiştir.

Yer ve yere bağlılık kavramları, planlama sürecinde dikkate alınması gereken önemli unsurlardır. “Yer” sadece fiziksel bir mekân değil, aynı zamanda psikolojik ve etkileşimli bir kavramdır. Çevre, sosyal ve fiziksel niteliklerin birleşiminden oluşur. Yere bağlılık ise mekânın oluşturduğu deneyimin, insanın ona kattığı anlamlarla birleşmesidir.

Bu bilimsel gerçeklikten uzaklaşmadan yapılacak bir planlama, insanların kendilerine özgü yerlerini oluşturma sürecini dikkate almalıdır. İnsanlar, yaşadıkları yerleri biçimlendirirken, aynı zamanda o yerler de insanları şekillendirir. Yani, insanlar ve yaşadıkları yerler arasında karşılıklı bir etkileşim vardır.

Bu nedenle, planlama yaparken, yerin sadece boşluktaki bir nokta olmadığını, insanların yaşam süreçleri boyunca o çevreye verdikleri anlamları kapsayan bir çerçeve olduğunu unutmamak gerekir. Planlamanın başarılı olabilmesi için, insanların yaşadıkları yerlere olan bağlılıklarını ve o yerlere attıkları anlamları dikkate almak önemlidir.

Bu çerçeve, genellikle yapısalcı veya işlemselci perspektiflerde insanlar için yerin oluşturunca konumundadır. Yeri oluşturunca ve onun anlam akışının anlaşılabilmesi için insanların fiziksel ortamlarının ve sosyal çevreleri arasındaki sürekli etkileşim sürecinin anlaşılması gerekmektedir. Bu süreç bir yere anlam yüklenmesi bu nedenle de sosyal ve bireysel olarak yere bağlılığın oluşması ile sonuçlanmaktadır. Kısacası yerin, insan yaşamındaki konumu karmaşık zihinsel ve duygusal bağların varlığından dolayı çok derinleri işaret etmektedir.

Bu derinliğin ortaya çıkarılıp anlaşılması da bu karmaşık süreçleri analiz edebilecek yöntemler geliştirilmesine bağlıdır. Yerin fiziksel, coğrafik, mimari, tarihsel, dinsel, sosyal ve psikolojik yan anlamları ile bunlara ek olarak yer mekânsal ölçekte farklı düzeylerde örneğin ev gibi değerli sosyo -fiziksel ortamlar arasında dinamik fakat sürekliliği bulunan olumlu bağları kapsamaktadır. Bu bağlar grup ve birey kimliğini yansıtır ve onların gelişmesine yardım ederler. Yer bu bağlamda toplumların ve insanların kimliği hakkında ipuçları verebilmektedir.

Bu bağlamda; Malatya İli kent merkezi için hazırlanan tasarım rehberinde; yerin anlamı, Malatya ilinin kimliği hakkındaki ipuçlarının izi sürülerek, insan yaşamındaki zihinsel ve duygusal bağların varlığı ve derinliğinin analizleri yapılarak kamusal alan tasarımı sürecinde yukarıda bahsedilen yaklaşımlar çerçevesinde yeni yöntemler ve ilkeler geliştirilmiştir. Malatya Kentsel Tasarım Rehberinde, deprem sonrası yeniden yapılanma programı kapsamında merkez karakterini koruyan planlama alanındaki “yer”in sosyal ve psikolojik derinliği başat tasarım kriteri olarak ele alınmış, güncel ve çağdaş tasarım ilkeleri belirlenmiş ve sorunlara bu ilkeler çerçevesinde çözümler önerilmiştir.

Bir insan coğrafyacısı
olan Tuan (1977) yeri,
“tecrübelerden farksız
bir alan olarak başlayan
ve onu daha iyi anladığımızda
ve ona değer verdiğimizde
yer olmaya başlayan” ve
ortaya çıkartılan
anlamın merkezi
olarak tanımlamaktadır.

